

Izabella Świllo

Centrum Kompetencji

Grupa Szkoleniowo-Doradcza A. Gawrońska SP.J.

Poznań

„Jestem przedsiębiorczy – kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród młodzieży z wykorzystaniem innowacyjnych technik i narzędzi”. Prezentacja projektu

Jak wskazują wyniki badań przeprowadzonych w ramach projektu „Jestem przedsiębiorczy – kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród młodzieży z wykorzystaniem innowacyjnych technik i narzędzi” na przełomie kwietnia i maja 2011 roku przez firmę Doradztwo Społeczne i Gospodarcze (*Raport z badań 2011*), dotychczasowy sposób realizacji przedmiotu podstawy przedsiębiorczości nie spełnia oczekiwań zarówno uczniów, jak i nauczycieli. Okazuje się, że brakuje możliwości oceny, diagnozy potencjału w zakresie przedsiębiorczości, aktywizujących i atrakcyjnych dla ucznia metod, technik oraz narzędzi rozwijających kompetencje i postawy przedsiębiorcze. Badania socjologiczne opierały się na podejściu metodologicznym zwanym triangulacją metodologiczną, które polega na wieloetapowym badaniu i połączeniu w analizie różnorodnych rodzajów danych oraz różnorodnych metod badawczych (*Raport z badań 2011*). Wśród metod i technik badawczych wykorzystane zostały zarówno techniki i metody jakościowe, jak i ilościowe (Bracha 1998; Maison 2001), w tym: ankieta internetowa, indywidualny wywiad pogłębiony, zogniskowany wywiad grupowy oraz analiza danych zastanych. W badaniach wzięli udział dyrektorzy szkół, nauczyciele przedmiotu podstawy przedsiębiorczości i uczniowie szkół ponadgimnazjalnych.

Biorąc pod uwagę warunki współczesnego rynku pracy, trudności ze znalezieniem zatrudnienia, przygotowanie młodych ludzi do zmierzenia się z tymi problemami wydaje się szczególnie ważne. Dlatego wprowadzenie w nauczaniu przedsiębiorczości aktywizujących, efektywnych metod, pozwalających uczniom zarówno na orientację w swoich mocnych i słabych stronach, jak i na rozwój kompetencji przedsiębiorczych wydaje się nie tylko potrzebne, ale wręcz bezwzględnie konieczne.

Mamy nadzieję, że jedną z odpowiedzi na potrzeby uczniów i nauczycieli w tym zakresie będzie projekt „Jestem przedsiębiorczy”, wprowadzający do nowego programu nauczania innowacyjne narzędzia dydaktyczne, będące aktywizującą formą nauczania i praktyczną metodą rozwijania potencjału przedsiębiorczego uczniów.

Misja projektu „Jestem przedsiębiorczy”

Misją naszego projektu jest wprowadzenie do programu nauczania przedmiotów podstawy przedsiębiorczości oraz ekonomia w praktyce, w szkołach ponadgimnazjalnych w Wielkopolsce, innowacyjnych narzędzi dydaktycznych oraz dwóch gier dydaktycznych. Narzędzia

pozwoła na określenie mocnych i słabych stron ucznia w zakresie kompetencji przedsiębiorczych, z jednoczesnym wskazaniem obszarów do rozwoju i automatycznym generowaniem programów szkoleń w tym zakresie (narzędzie do pomiaru 11 kompetencji przedsiębiorczych). Będą one znacząco wpływać na kształtowanie postaw przedsiębiorczych i zachowań etycznych ucznia w życiu osobistym i zawodowym, kształtować umiejętności komunikowania się, współpracy, negocjacji i rozwiązywania konfliktów, pobudzać zainteresowania prowadzeniem firmy i ciągłym inwestowaniem w siebie. Z kolei gry wzmocnią kompetencje przedsiębiorcze i będą jednocześnie praktyczną formą realizacji programu nauczania przedmiotu. Pozwoli to na rozwój potencjału ucznia, trafniejszy wybór przez niego dalszej drogi kształcenia i ścieżki kariery zawodowej. Jesteśmy przekonani, że nasze propozycje będą równocześnie stanowić istotną pomoc w pracy nauczycieli i doradców zawodowych, podnoszącą znaczenie i rangę przedmiotów podstawy przedsiębiorczości i ekonomia w praktyce.

Badane kompetencje

Ogromną korzyścią, którą daje udział w projekcie, jest możliwość określenia swoich mocnych i słabych stron w zakresie 11 kompetencji przedsiębiorczych przy pomocy elektronicznego narzędzia do badania tych kompetencji, a następnie możliwość doskonalenia ich na podstawie dostosowanych programów szkoleń i modułów szkoleniowych (automatyczny system generujący programy szkoleń w zależności od wyników poziomu badanych kompetencji). Narzędzie do badania tych kompetencji pozwala uczniom nie tylko na autodiagnozę, ale również na stworzenie indywidualnego profilu ucznia przedsiębiorczego. Dzięki temu każdy uczeń uzyska świadomość zarówno swoich możliwości i potencjału, jak i obszarów do rozwoju.

Uczniowie zyskają również wiedzę, która pozwoli im zrozumieć, że bycie przedsiębiorczym oraz radzenie sobie w świecie biznesu, to umiejętności konsekwentnego dążenia do realizacji celów biznesowych, finansowych, a także budowania zespołu, współpracy, nawiązywania dobrych relacji międzyludzkich opartych na zasadach etyki i uczciwości zawodowej, umiejętność panowania nad swoimi emocjami, łagodzenia sytuacji konfliktowych itp.

Listę badanych 11 kompetencji ustalono na podstawie literatury przedmiotu (Armstrong 2005, 2007; Filipowicz 2004), zaleceń Unii Europejskiej (*Zalecenie*), doświadczeń partnera belgijskiego SYNTRA WEST z realizacji projektów w innych krajach oraz własnych doświadczeń w realizacji projektów oraz szkoleń biznesowych i edukacyjnych dotyczących kompetencji, a także prac zespołu merytorycznego projektu. Kompetencje te wzajemnie się uzupełniają i tworzą profil osoby przedsiębiorczej w szerokim rozumieniu tego pojęcia: „Chodzi o szersze rozumienie postawy przedsiębiorczej jako zespołu cech osobowych człowieka, takich jak: aktywność, wytrwałość, zapał do pracy, inicjatywa, kreatywność, asertywność, pewność siebie i wiara we własne siły, samodyscyplina, uczciwość, skłonność do wyważonego ryzyka oraz brania odpowiedzialności za siebie i innych, a także posiadane umiejętności, na przykład wyszukiwania i wykorzystywania szans, jakie stwarza rynek, stawiania i realizowania wyznaczonych sobie celów poprzez wytyczanie własnej ścieżki kariery zawodowej, planowania i organizowania własnej pracy, rozumienia związków przyczynowo-skutkowych, umiejętności z zakresu współpracy w zespole, skutecznej komunikacji interpersonalnej, panowania nad stresem itp. Cechy te pozwalają nie tylko dobrze prowadzić przedsiębiorstwo, tj. być dobrym przedsiębiorcą, ale także na aktywne uczestniczenie w życiu społeczno-gospodarczym, co umożliwia osiągnięcie satysfakcji, niezależnie od charakteru wykonywanej pracy i zajmowanego stanowiska. Człowiek przedsiębiorczy nie boi się trudności, podejmowania nowych, nieznanych zadań, nie załamuje się niepowodzeniami, jest niezależny i elastyczny, chętny do zdobywania wiedzy i nowych umiejętności, potrafi cieszyć się z sukcesów, jest otwarty na

otoczenie, ma zdolność do empatii, jest gotowy do współpracy z innymi ludźmi i postępuje zgodnie z wartościami etycznymi” (Borowiec, Rachwał 2011, s. 323).

Tworząc omawianą listę kompetencji, zwrócono szczególną uwagę na odbiorcę – ucznia szkoły ponadgimnazjalnej, nieposiadającego jeszcze wielu doświadczeń zawodowych, osadzonego w konkretnych realiach funkcjonowania systemu edukacji oraz realiach społeczno-gospodarczych naszego kraju. Dlatego skoncentrowano się głównie na kompetencjach ogólnych (miękkich), które nie są ściśle związane z praktyką i doświadczeniem zawodowym, jednak mają ogromny wpływ na powodzenie zarówno w pracy zawodowej, jak i w życiu prywatnym (Goleman 1997; Morreale S.P. 2007).

Badane kompetencje to:

- **Komunikacja** – właściwa komunikacja rozumiana jako umiejętność rzetelnego przekazu i odbioru informacji oraz umiejętność nawiązywania i podtrzymywania właściwych relacji międzyludzkich będących podstawą efektywnych działań zawodowych. Umiejętność komunikowania się jest w rzeczywistości jedną z najważniejszych i najbardziej złożonych umiejętności pożądaných na runku pracy, wymaganych przez pracodawców.
- **Współpraca** – korzyści płynące z pracy zespołowej, takie jak: oszczędność czasu, redukcja kosztów, sumowanie się potencjału poszczególnych członków zespołu (efekt synergii grupowej), wzrost kreatywności, poprawa jakości i efektywności pracy sprawiają, że umiejętność współpracy staje się jedną z kluczowych umiejętności, biorąc pod uwagę wymogi rynku pracy oraz cele i zadania stawiane przed zespołem pracowniczym.
- **Przedsiębiorczość** – to kompetencja wyrażająca się w konsekwentnym dążeniu do realizacji wyznaczonych celów biznesowych. Wiąże się również z wysoką motywacją do wymyślenia nowych pomysłów, szukania nowych rozwiązań i wdrażania ich w działanie oraz z odwagą w podejmowaniu decyzji dotyczących rozpoczęcia działalności gospodarczej. Osoby przedsiębiorcze to zazwyczaj osoby o wysokim poczuciu własnej wartości, wierzące w powodzenie własnych działań, mające zawsze na uwadze rachunek ekonomiczny.
- **Elastyczność** – żyjemy w czasach dynamicznych zmian i ciągle rosnących wymagań dotyczących naszych umiejętności i sposobów radzenia sobie z tym, co nowe. Elastyczność to ważna umiejętność szybkiego i jednocześnie adekwatnego reagowania na zmieniającą się rzeczywistość ekonomiczną, wymogi rynku pracy oraz potrzeby klientów i pracodawców. To umiejętność pozytywnego reagowania na zmiany i dostosowania się do nich zarówno w sposobie myślenia, jak i działania.
- **Analiza potrzeb klientów** – umiejętność właściwego odczytywania potrzeb klientów to podstawa funkcjonowania każdej firmy i warunek jej finansowego sukcesu. Najlepsza oferta proponowana przez firmę to ta, która najtrafniej, najpełniej odpowiada na potrzeby klienta. Dlatego umiejętność właściwej analizy potrzeb klientów jest podstawową umiejętnością, wymagającą nieustannego doskonalenia.
- **Efektywność** – to przede wszystkim skuteczność wszystkich działań. Opiera się nie tylko na profesjonalnej wiedzy i umiejętnościach, ale również na wysokiej motywacji, co w efekcie pozwala na uzyskanie oczekiwanych wyników. Dla osoby efektywnej w działaniach skuteczność działań jest priorytetem, a przeszkody są tylko wyzwaniem i informacją zwrotną o tym, co należy zrobić inaczej, lepiej.
- **Niezależność** – wiąże się z dużą świadomością samego siebie, swoich słabych i mocnych stron, a także z umiejętnością podejmowania odpowiedzialnych decyzji. Osoba o wysokim poziomie niezależności potrafi samodzielnie planować, organizować i wykonywać pracę, biorąc przy tym pełną odpowiedzialność za jej wyniki. Lepiej również radzi sobie w sytuacjach stresowych, takich jak nagłe zmiany, presja czasu czy konieczność częstego samodzielnego podejmowania szybkich decyzji.

- **Rozwiązywanie problemów** – umiejętność rozwiązywania problemów jest niezbędna we wszystkich obszarach działań zawodowych. W sytuacjach trudnych, problemowych pracodawca oczekuje od swoich pracowników profesjonalnej reakcji, to znaczy zdystansowania się do problemu, postrzegania go z różnych punktów widzenia, rzetelnej analizy, aby wybrać najlepsze z możliwych rozwiązań i wdrożyć je w życie. To również umiejętność wyciągania wniosków na przyszłość, aby zapobiec niechcianym sytuacjom.
- **Planowanie i organizowanie własnej pracy** – są to bardzo ważne umiejętności ściśle związane z jakością i efektywnością pracy, w tym z zarządzaniem czasem pracy, wyznaczaniem celów, ustalaniem priorytetów i właściwym gospodarowaniem energią potrzebną do realizacji zadań zawodowych.
- **Kształcenie ustawiczne** – nieustanny rozwój nauki, techniki, rosnące wymagania rynku pracy rodzą potrzebę systematycznego uzupełniania wiedzy, przyswajania nowych informacji oraz szybkiego reagowania na zmiany w różnych dziedzinach życia. Dlatego dla każdego pracodawcy szczególnie cennym jest ten pracownik, który chce uzupełniać swoje kwalifikacje, korzystać z możliwości szkoleń, rozwijać swój potencjał w praktyce.
- **Panowanie nad stresem** – zmieniający się wokół nas świat, rosnące tempo życia, wysokie wymagania, presja czasu powodują często napięcia emocjonalne i silny stres. To nie tylko dezorganizuje nasze życie, ale też w znacznym stopniu wpływa negatywnie na nasze samopoczucie, zdrowie i efektywność wszystkich działań. Dlatego umiejętność panowania nad stresem w różnych sytuacjach życiowych jest jedną z najważniejszych umiejętności decydujących o naszym powodzeniu w życiu prywatnym i zawodowym.

Na czym polega innowacyjność naszego projektu?

Innowacyjność naszego projektu polega na wprowadzeniu nowoczesnych, stosowanych na gruncie europejskim metod badawczych oraz narzędzi stymulujących rozwój uczniów i podnoszących ich motywację do pracy w ramach przedmiotów podstawy przedsiębiorczości i ekonomia w praktyce. Są one odpowiedzią na niedostateczne zadowolenie uczniów w zakresie dotychczasowego sposobu realizacji przedmiotu podstawy przedsiębiorczości. Wykorzystane przez nas narzędzia, według wyników aktualnych badań, dostosowane są do potrzeb i oczekiwań uczniów, spełniają również sugestie nauczycieli dotyczące dotychczasowych metod i sposobów realizacji przedmiotu. Narzędzia te doskonale rozwijają kreatywność, umiejętność abstrakcyjnego i twórczego myślenia oraz działań zespołowych. Pozwolą także uczniom na wybór właściwej ścieżki kariery zawodowej, dokonany na podstawie prawdziwego potencjału i umiejętności, a nie jak do tej pory, na podstawie intuicji, stereotypów i oczekiwań społecznych (tradycje rodzinne, oczekiwania rodziców, stereotypowe wyobrażenia na temat zawodów, kierowanie się wyłącznie kryterium finansowym).

Narzędzia, które proponujemy, w odróżnieniu od stosowanych do tej pory testów papierowych, są nie tylko atrakcyjniejszą dla młodzieży formą pogłębiania wiedzy o sobie, ale również oprócz analizy kompetencji wyznaczają wyraźnie obszary do rozwoju i pozwalają na wybór najodpowiedniejszych metod w doskonaleniu mocnych i słabych stron. Natomiast elektroniczne gry symulacyjne są praktycznym i niezwykle efektywnym narzędziem rozwijającym kluczowe kompetencje, przy jednocześnie dużej motywacji młodzieży do takiej formy pracy.

Do kogo adresowany jest nasz projekt?

Projekt adresowany jest do:

1. uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy stoją przed problemem wyboru dalszej drogi kształcenia, wyboru zawodu, zgodnie ze swoimi możliwościami, predyspozycjami, marzeniami,

2. nauczycieli przedsiębiorczości,
3. doradców zawodowych,
4. pedagogów szkolnych,
5. dyrektorów szkół.

Odbiorcy (w fazie testowania)

1. Nauczyciele i uczniowie szkół ponadgimnazjalnych z terenu Wielkopolski, w tym:
 - a) minimum 30 nauczycieli oraz minimum 600 uczniów;
2. 30 szkół ponadgimnazjalnych z 5 podregionów Wielkopolski: kaliskiego, pilskiego, leszczyńskiego, konińskiego, poznańskiego i miasto Poznań, w tym szkoły:
 - a) licea ogólnokształcące,
 - b) technika,
 - c) zasadnicze szkoły zawodowe.

Odbiorcy (docelowo)

Nauczyciele i uczniowie szkół ponadgimnazjalnych z całego kraju.

Cel główny projektu

Celem głównym projektu jest stworzenie, przetestowanie oraz upowszechnienie i wprowadzenie do polityki rozwoju innowacyjnych narzędzi wspomagających proces dydaktyczny w zakresie nauczania i kreowania postaw przedsiębiorczych wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych z terenu Wielkopolski, w ramach nauczania przedmiotów podstawy przedsiębiorczości i ekonomia w praktyce w okresie od 28.03.2011 roku do 28.03.2013 roku.

Cele szczegółowe projektu

1. Stworzenie innowacyjnych narzędzi dydaktycznych opartych na:
 - a) interaktywnym programie komputerowym do pomiaru kompetencji przedsiębiorczych uczniów, z automatycznym generowaniem zindywidualizowanego planu nauczania;
 - b) 2 grach dydaktycznych.
2. Opracowanie programów szkoleń oraz materiałów szkoleniowych na dwóch poziomach zaawansowania (podstawowym i rozszerzonym) w ramach 11 kompetencji przedsiębiorczych.
3. Zbudowanie platformy edukacyjnej dla wymiany wiedzy i doświadczeń przez uczniów i nauczycieli.
4. Przeprowadzanie działań upowszechniających i włączających innowacyjne narzędzia dydaktyczne w nauczanie przedmiotu.
5. Rozwijanie postaw przedsiębiorczych wśród młodzieży.

Współpraca z partnerem belgijskim – SYNTRA WEST

Wprowadzenie partnera zagranicznego gwarantuje wykorzystanie w projekcie rzetelnej metody – narzędzia badającego kluczowe kompetencje w zakresie działań zawodowych i społecznych (duże doświadczenie i praktyka SYNTRA WEST w badaniach), sprawdzonego w warunkach europejskich, przy jednoczesnym przystosowaniu do standardów i norm obowiązujących w Polsce. Oprócz szeregu pozytywów wiążących się z wykorzystaniem tego narzędzia, takich jak diagnoza 11 kluczowych kompetencji istotnych w kształtowaniu postaw przedsiębiorczych w działaniach zawodowych i kontaktach społecznych, beneficjenci będą mieli możliwość rozwoju w tych obszarach zgodnie z wymogami państw europejskich. Stwarza im to szansę na podniesienie jakości i efektywności działań zawodowych nie tylko w kraju, ale również za granicą, co jest w pełni zgodne z ideą Unii Europejskiej.

Korzyści z udziału w projekcie

Uczeń:

1. Zyska większą świadomość swoich słabych i mocnych stron w obszarze 11 kompetencji przedsiębiorczych.
2. Rozwinie umiejętności ważne zarówno na dalszych etapach kształcenia, w pracy zawodowej, jak i w kontaktach społecznych.
3. Zdobędzie wiedzę i praktyczne umiejętności dotyczące zarządzania i prowadzenia firmy.
4. Sprawdzi swoje umiejętności w praktycznym działaniu.

Nauczyciel:

1. Otrzyma innowacyjne narzędzie do pomiaru 11 kompetencji przedsiębiorczych i programy szkoleń rozwijające te kompetencje.
2. Zyska większą wiedzę na temat potencjału uczniów w obszarze przedsiębiorczości.
3. Zaproponuje uczniom atrakcyjną formę pracy – poprzez wprowadzenie gier edukacyjnych – nauka przez działanie.
4. Stworzy uczniom możliwość do rozwijania umiejętności pracy zespołowej, komunikacji, pozytywnego współzawodnictwa i oceny własnych umiejętności.

Doradca zawodowy:

1. Będzie dysponował wiedzą na temat mocnych i słabych stron ucznia w obszarze kompetencji przedsiębiorczych.
2. Skorzysta z wygenerowanego indywidualnego profilu ucznia przedsiębiorczego w planowaniu dalszej drogi edukacji i wyboru zawodu.
3. Otrzyma gotowe programy szkoleń rozwijające poszczególne kompetencje, dobrane odpowiednio do potrzeb każdego z uczniów.

Szkoła:

1. Zyska innowacyjne narzędzia dydaktyczne będące aktywizującą formą nauczania, diagnozujące i rozwijające kluczowe kompetencje przedsiębiorcze u uczniów.
2. Będzie efektywnie wpływać na kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród młodzieży.
3. Przyczyni się do podniesienia rangi przedmiotu przedsiębiorczości w systemie edukacji.

Projekt „Jestem przedsiębiorczy – kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród młodzieży z wykorzystaniem innowacyjnych metod i narzędzi” jest jedną z odpowiedzi na oczekiwania zarówno nauczycieli, jak i uczniów. Proponowane w nim narzędzia dydaktyczne będą znacząco wpływać na kształtowanie postaw przedsiębiorczych i zachowań etycznych ucznia w życiu osobistym i zawodowym, kształtować umiejętności komunikowania się, współpracy, negocjacji i rozwiązywania konfliktów, pobudzać zainteresowania prowadzeniem firmy i ciągłym inwestowaniem w swój rozwój. Narzędzia stanowiąc będą również istotną pomoc w pracy nauczycieli i doradców zawodowych, którzy będą mogli je wykorzystać w realizacji programu nauczania, proponując jednocześnie uczniom atrakcyjniejszą formę realizacji obowiązujących treści, natomiast uzyskaną wiedzę na temat potencjału ucznia zastosować w planowaniu dalszej drogi edukacji i ścieżki kariery zawodowej.

Literatura

1. Armstrong M., 2005, *Zarządzanie zasobami ludzkimi*, Oficyna Wydawnicza, Kraków.
2. Armstrong M., 2007, *Zarządzanie ludźmi*, Rebis, Poznań.
3. Borowiec M., Rachwał T., 2011, *Kształtowanie postaw przedsiębiorczych na lekcjach geografii wyzwaniem edukacyjnym w procesach globalizacji [w:] Przedsiębiorczość w warunkach globalizacji*, Z. Ziolo, T. Rachwał (red.), „Przedsiębiorczość – Edukacja”, nr 7, wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Warszawa – Kraków.
4. Bracha C., 1998, *Metoda reprezentacyjna w badaniu opinii publicznej marketingu*, Warszawa.
5. Filipowicz G., 2004, *Zarządzanie kompetencjami zawodowymi*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
6. Goleman D., 1997, *Inteligencja emocjonalna*, Media Rodzina, Poznań.
7. Goleman D., 2007, *Inteligencja społeczna*, Rebis, Poznań.
8. *Kompetencje kluczowe*, <http://www.drogadokariery.pl/index.php/o-kompetencjach> (odczyt: 10.04.2012).
9. *Kompetencje kluczowe w nowoczesnej szkole*, <http://www.coveria.com.pl/nauczyciel/materialy/artykuly/artykul0009.htm> (stan na dzień 10.04.2012)
10. Maison D., 2001, *Zogniskowane wywiady grupowe: jakościowa metoda badań marketingowych*, Warszawa.
11. Morreale S.P., 2007, *Komunikacja między ludźmi. Motywacja, wiedza i umiejętności*, PWN, Warszawa.
12. *Raport z badań diagnostycznych w ramach projektu „Jestem przedsiębiorczy”*, 2011, Doradztwo Społeczne i Gospodarcze.
13. *Zalecenie 2006/96/WE Parlamentu Europejskiego i rady z dnia 18 grudnia 2006 roku w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie* (Dz.U. L 394 z 30.12.2006).

I am enterprising – developing entrepreneurial attitudes by using innovative teaching tools and methods among young people

This paper presents a project called "I am Enterprising – Developing Entrepreneurial Attitudes with the Use of Innovative Teaching Tools and Methods among Young People" which is conducted in post-secondary schools in Wielkopolska region. The article discusses the project mission, its main objectives, target addressees of the project and benefits arising from participation in the project. Additionally, it describes definitions of 11 entrepreneurial competencies that will be the subject of the study using a competence measurement tool developed in the project.